

เด็กในยุคแอนโทรพอซีน: ภารกิจการศึกษาเด็กในโลกของสรรพสิ่ง

สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึงภายใต้สถานการณ์มนุษย์สมัยรวมถึงวิกฤติความแปรปรวนของสภาพอากาศคือผลกระทบต่อชีวิตทางสังคมของมนุษย์ เด็กในฐานะมนุษย์กลุ่มหนึ่งอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ใดของสถานการณ์ดังกล่าว?

โดยเฉพาะในข้อตกลงของสหประชาชาติโลก (UN) ที่อ้างว่าเด็กคือกลุ่มคนผู้เปราะบางที่สุดในสังคม (ดู UNGlobalcompact, n.d.) หากมองผ่านมิติการเปลี่ยนแปลงของโลก เราจะเข้าใจความสัมพันธ์ของพวกเขาในโลกของสรรพสิ่งอย่างไร

มนุษย์สมัย และ 'สิ่ง' ของความอ่อนไหว

นับตั้งแต่นักวิชาการเสนอทิศทางการทำความเข้าใจผลกระทบการกระทำของมนุษย์ต่อระบบนิเวศโลก หรือที่รู้จักกันในนามแอนโทรพอซีน (Anthropocene) ทั่วโลกต่างรับรู้ถึงชะตากรรมของระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลงยากจะย้อนกลับ (Crutzen and Stoermer, 2000)

ปรากฏการณ์โลกตามยุคสมัยนับตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงของประชากรมนุษย์ชาติครั้งใหญ่ การสะสมของก๊าซคาร์บอน การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนผลจากระเบิดปรมาณูลูกแรกที่กระจายกัมมันตภาพรังสีไปทุกช่วงชั้นของผิวโลก ก่อเกิดและขยายขอบเขตผลกระทบต่อสรรพสิ่งในโลก (Davies, 2016) ยุคของแอนโทรพอซีนได้พาตัวมันเองคือคลานสู่การอธิบายความเข้าใจใหม่ ๆ ที่ไม่ใช่เพียงบทบาทของมนุษย์ผู้ถูกแสดงในแต่ละภาคส่วนต่อการปรับเปลี่ยนภาพรวมดาวเคราะห์โลก แต่ยังสัมพันธ์กับโลกของสิ่งไม่ใช่มนุษย์ (non-human world) ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

ท่ามกลางองค์ประกอบของมนุษย์ต่อสรรพสิ่ง เด็กกลุ่มคนที่ถูกนิยามตามรูปแบบอายุต่างมีชีวิตอยู่อย่างกระจุกกระจายในปรากฏการณ์ดังกล่าว Karen Malone เสนอว่า เด็กคือหนึ่งในช่วงวัยที่เผชิญความเสี่ยงของยุคมนุษย์สมัยอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะกลุ่มที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่เมืองหรือเขตอุตสาหกรรม พวกเขาต้องสัมผัสกับมลพิษในดิน น้ำ อากาศ อีกทั้งต้องเผชิญความเจ็บปวดจากภัยของมนุษย์และธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม (Malone, 2018)

เรื่องราวของยุคแอนโทรพอซีนได้แสดงออกในระดับชีวิตประจำวันที่พัวพันอยู่ในตัวพวกเขา ความซับซ้อนของการมีชีวิตอยู่ของเด็กผูกโยงแนบชิดติดอยู่กับ 'สิ่ง' (things) ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนมนุษย์ ครอบครัว ชุมชน รวมไปถึงสิ่งอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ซึ่งเกี่ยวโยงกันอย่างแนบแน่น และผูกปมอย่างซับซ้อนในนิเวศวิทยาของโลกในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (Spyrou 2018; Malone 2018)

เด็กและภัยพิบัติฟูกูชิมะ สนามเด็กเล่นท่ามกลางกัมมันตภาพรังสี

ตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาเด็กในเหตุการณ์ภัยพิบัติอันเป็นผลผลิตจากยุคมนุษย์สมัยจากหนังสือ Children in the Anthropocene (2018) โดย Karen Malone ผู้ศึกษาเด็กที่มีชีวิตคาบเกี่ยวเหตุการณ์การระเบิดโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ (nuclear meltdown) ในเมืองฟูกูชิมะ (Fukushima) ประเทศญี่ปุ่น

จากรายงานภัยพิบัติพบว่าภายหลังเหตุการณ์การระเบิดของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ.2011 เด็กญี่ปุ่นต้องเผชิญโรคมะเร็งต่อมไทรอยด์กว่า 50 เท่า การหลอมละลายของโรงไฟฟ้าทำให้เด็กในเมืองราวสี่แสนคนถูกวินิจฉัยว่าสัมผัสเสี่ยงต่อการเผชิญกับโรคมะเร็งเพิ่มขึ้น เด็กและครอบครัวถูกทำให้เคลื่อนย้าย (displacement) ออกจากบ้านเกิดอันเนื่องมาจากความปลอดภัยในสารกัมมันตรังสี ผู้ปกครองบางคนให้ข้อมูลว่าภัยพิบัติมีส่วนในการกำกับพื้นที่การเล่นของเด็กใหม่ เนื่องจากการหายไปของสวนสาธารณะในเมืองและการถูกจำกัดวิถีชีวิตในพื้นที่ของความปลอดภัยและความเสี่ยง (Malone, 2018) การติดตามเด็กจึงเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องของเหล่าผู้ปกครอง รังสีจะถูกตรวจในทุกอาณาบริเวณเมือง ทั้งพื้นที่ถนน ลัทธิ และพืช ชีวิตเด็กจึงอยู่ภายใต้การติดตั้งเทคโนโลยีการควบคุมเฝ้าระหว่างร่างกายพวกเขาต่อสิ่งต่าง ๆ กระทั่งช่วงปี ค.ศ. 2014 เจ้าหน้าที่เมืองฟูกูชิมะสร้างสนามเด็กเล่นแบบอินดอร์กว่า 64 แห่ง มีเด็กกว่า 2,000 คนเข้าใช้บริการตลอดทั้งวัน แต่ถึงอย่างนั้นหน่วยงานปกครองก็ตระหนักดีว่ายังไม่เพียงพอต่อการทำให้ผู้คนคลายความกังวลต่อสารกัมมันตรังสีที่แพร่กระจายอยู่ภายนอก

สำหรับ Malone แล้ว ผลพวงจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กในอาณาบริเวณที่โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ตั้งอยู่ทำให้เด็กต้องเผชิญความเสี่ยงมากกว่าผู้ใหญ่ การที่กัมมันตภาพรังสีเข้าสู่ร่างกายเด็กมีเวลาบ่มเพาะเชื้อมะเร็งยาวนานกว่า และความไวของรังสีในช่วงต้นของชีวิต(ช่วงเด็ก) มีแนวโน้มการแบ่งเซลล์มะเร็งมากขึ้นในช่วงการเติบโตของเนื้อเยื่อในร่างกาย ซึ่งกลายเป็นความเสี่ยงโรคที่สูงขึ้นด้วย (ibid.)

เด็กและร่างกายของเด็กที่อาจได้รับรังสีจากสิ่งของ ลัทธิ หรือพืช ภายหลังภัยพิบัติจึงอยู่ในโครงข่ายทางชุมชนของนิเวศวิทยาทั้งหมด (ecological community) ซึ่งมันเชื่อมโยงกันเป็นชุดความสัมพันธ์ที่เข้ารหัสทางพันธุกรรมระหว่างร่างกายและสรรพสิ่งภายนอก ภายใต้ความสัมพันธ์ในร่างกายเด็กที่ดำเนินข้ามพื้นที่ข้ามเวลามันจึงควรวรรณเด็ก/ลัทธิ/โลก/รังสีให้กลายเป็นชุมชนของนิเวศวิทยาขนาดย่อม และทำงานอย่างสอดรับกันจนกลายเป็นมะเร็งในร่างกายเด็ก (ibid.) ความเข้าใจโลกของเด็กจึงไม่สามารถปฏิเสธสิ่งอื่นที่มีอยู่รายล้อมพวกเขา ความพรุนของร่างกายเด็ก (porous bodies) ในกรณีนี้ต่างสะท้อนว่ามีการกระทำภายใน (intra-action) ของเหล่าผู้กระทำ การอย่างเป็นระบบ การที่รังสีอยู่ในสิ่งของ ลัทธิ พืช หรือมนุษย์ มันคือการแบ่งปันรังสีกันไปมา (shared exposure) จากวัตถุสู่เด็กและจากเด็กสู่สิ่งอื่น

โครงข่ายที่ผูกมัดโลก-เด็ก (child-earth) ต่อสรรพสิ่ง (multiple others) กลายเป็นตาข่ายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน มนุษย์แจกเช่นเด็กในยุคแอนโทรพอซีนด้านหนึ่งสลับตัวเองให้อยู่ในสถานะที่ไม่ใช่แค่ผู้กระทำการโลก หากแต่แพร่กระจายออกเป็นส่วนหนึ่งของโลกเครือข่ายที่หลากหลาย และฝังตัวลึกสู่พื้นที่ที่มีการแบ่งปันร่วมกันของชุมชนนิเวศวิทยามากขึ้น (ibid.)

ส่งท้าย

การสืบเด็กจากความเป็นแม่ข่าย (host) ที่มีร่วมกับผู้อื่นสะท้อนช่วงวัยของความไม่แน่นอน (age of uncertainty) ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกสรรพสิ่ง และยังสลายขอบเขตมุมมองเชิงเดี่ยวการเน้นการศึกษาทางใดทางหนึ่งในมิติชีววิทยาและสังคม มากกว่านั้นยังพยายามตัดข้ามขอบเขตพื้นที่ (spheres) ด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ครอบครัว และประสานถักทอความสัมพันธ์กับโครงข่ายสิ่งอื่น (Spyrou 2018; Ryan 2012)

ในแง่นี้ ความเปราะบางของผู้กระทำการเด็กในบางครั้งอาจกลายเป็นเงื่อนไขของการกระจายความเป็นซับซ้อนที่เปิดโอกาสให้เกิดการเชื่อมกับสิ่งอื่น นับตั้งแต่ปัจเจกชนของเด็กกลุ่มมนุษย์ สิ่งอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ สิ่งประดิษฐ์ เทคโนโลยี พืช หรือสัตว์ ซึ่งดำเนินภายใต้ความคลุมเครือที่ซับซ้อนและทะลุหากันไปมา มันจึงทับซ้อน ขัดแย้ง หรืออยู่ร่วมกันได้อย่างการเป็นส่วนหนึ่งต่อกัน (Prout, 2011) เด็กในยุคแอนโทรพอซีนจึงมีพื้นฐานของการผูกโยงพวกเขาเป็นเครือญาติของสิ่งต่าง ๆ รวมถึงสัมพัทธ์ในระดับตำแหน่งแห่งที่อยู่ สรรพสิ่งกับเด็กปะปนระคนกันหลายทิศทาง ในขณะที่โลกของความเปลี่ยนแปลงปะทะกับเด็ก เด็กก็รับรู้ (sense it) สัมผัส (touch it) และตอบโต้อย่างต่อเนื่อง พวกเขาต่างกระทำการ (acting) ในฐานะกลุ่มนิเวศวิทยากลุ่มหนึ่งที่สามารถมีได้ในนิเวศวิทยาของโลก (Malone, 2018)

ผู้เขียน

วิมล โคตรทุมมี นักวิจัย

ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เอกสารอ้างอิง

Crutzen, P and Stoermer, E. (2000). The "Anthropocene". *Global Change Newsletter*, no. 41, 17-18.

Davies, J. (2016). *The Birth of the Anthropocene*. California: University of California Press.

Malone, Karen. (2018). *Children in the Anthropocene: Rethinking Sustainability and Child Friendliness in Cities*. London: Palgrave Macmillan.

Prout, Alan. (2011). Taking a Step Away from Modernity: Reconsidering the New Sociology of Childhood. *Global Studies of Childhood*, 1(1), 4-14.

- Ryan, K. (2012). The New Wave of Childhood Studies: Breaking the Grip of Bio-Social Dualism?. *Childhood*, 19(4), 439-52.
- Spyrou, Spyros. (2017). *Disclosing Childhoods: Research and Knowledge Production for A Critical Childhood Studies*. London: Palgrave Macmillan.
- UNglobalcompact. (n.d.). *Children's Rights*. Retrieved 25 February 2568, Form <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/our-work/social/childrens-rights>.